Kulturutskottets betänkande

1980/81:5

med anledning av motion om ett arkiv för invandrarkultur

Motionen

I motion 1979/80:1235 av Lennart Andersson m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en utredning angående inrättande av Arkivet för invandrarkultur med de arbetsuppgifter som redovisats i motionen.

Motionärerna erinrar om det mycket stora antal invandrare av ett hundratal olika nationaliteter som numera finns i Sverige. De betonar att de svenska myndigheterna önskar medverka till bevarande av invandrarnas kulturarv men att man i allmänhet vet mycket litet om vad detta kulturarv innebär. Motionärerna pekar på olika problem som är förknippade med invandrarnas kulturella situation, såsom omställningsproblem och främlingskap samt påtaglig isolering inom den egna etniska gruppen. Vad invandrargrupperna behöver är självmedvetande och kännedom om de bidrag de lämnat till svensk kultur.

I motionen framhålls vidare att det är angeläget att berika den svenska kulturen med inslag från invandrarkulturerna. Vid sidan om de problem som angivits i motionen är detta ett skäl för åtgärder med syfte att öka kännedomen om invandrarnas kultur.

För att möjliggöra en inventering av invandrarkulturerna och – längre fram – även forskning föreslår motionärerna inrättande av ett arkiv för invandrarkultur med följande uppgifter:

1. upprättande av ett kartotek över kulturarbetare bland invandrarna,
2. insamlande av material som manuskript, brev, fotografier, filmer, böcker osv.,
3. anordnande av symposier, seminarier och utställningar m. m.,
4. forskning.

Tidigare riksdagsbehandling

I november 1975 behandlade kulturutskottet motion 1975:782 i vilken framställts ett yrkande med samma syfte som det utskottet nu behandlar (KrU 1975/76:17). Utskottet framhöll därvid både vikten av att känna till och förstå de olika invandrargruppernas kulturella bakgrund och det kulturhistoriskt angelägna i att för framtiden rädda dokument och föremål som belyser invandringen till Sverige. Utskottet ansåg det behövligt med skyndsamma åtgärder till stöd för inventering, insamling och vård av material som belyser invandrarkulturerna. Det framhölls också att riksarkivet och statens kulturråd i avgivna yttranden påvisat att de båda myndigheterna hade

sin uppmärksamhet riktad på hithörande frågor. Kulturrådet hade bl. a. förklarat sig ha för avsikt att i kontakt med riksarkivet överväga vilka initiativ som erfordrades från statligt håll.

Utskottet utgick från att riksarkivet och kulturrådet skulle ta initiativ i syfte att stödja och stimulera invandrargrupperna i deras arbete på ifrågavarande område och framhöll att kommande insatser självfallet måste göras i samverkan med invandrarnas och minoritetsgruppernas egna organisationer.

Remissyttrande

Riksarkivet har i yttrande över motion 1979/80:1235 avstyrkt inrättande av en institution med alla de uppgifter som skisserats i motionen. Framför allt vänder sig riksarkivet mot att institutionen skulle samla in dokument, brev och manuskript. Riksarkivet är klart inriktat på att i förtroendefullt samarbete med invandrarna rädda befintligt arkivmaterial. Riksarkivet anser att arkivmaterial liksom dokumentation i fråga om kulturaktiviteter som litteratur, film, bildkonst osv. bäst bevaras och görs tillgänglig för forskning i de institutioner som redan är specialiserade på dessa slag av källmaterial.

Riksarkivet betonar värdet av forskning om invandrarfrågor och etniska minoriteter. Om en institution som vetenskapligt bearbetar och levandegör invandrarnas kulturinsatser inrättas bör den enligt riksarkivets mening inte samla arkivhandlingar och inte benämnas Arkiv för invandrarkultur. Snarare bör den anknytas till någon högskola och benämnas "centrum för invandrarkultur".

Konferenser om invandrarkulturer

I samarbete mellan etnografiska museet, riksutställningar, statens kulturråd och Nordiska museet anordnades den 16 januari 1979 en konferens med rubriken Dokumentation av invandrarnas kulturer. Syftet med konferensen var att diskutera mål och riktlinjer för organisation och insamling av dokumentation av invandrarnas kulturer. I en rapport från konferensen sammanfattas de slutsatser som man kom fram till på följande sätt.

1. Dokumentation av invandrarkulturer är för alla parter av stor vikt.
2. Initiativet till sådan dokumentation bör främst ligga på invandrargrupperna själva, t. ex. utgå från invandrarorganisationerna på riksplanet och vidare till de lokala föreningarna.
3. Dokumentationen bör ske med utnyttjande av de resurser som de inhemska institutionerna kan ge. Med fördel kan dokumentationen ske i samarbete mellan invandrarorganisationer och inhemska som t. ex. studieförbund, arkiv, museer, universitetsinstitutioner m. fl.

4. Dokumentationen bör ha en generellt bred inriktning, omfattande såväl förhållanden i hemlandet som i den nya miljön samt utvandringsprocessen däremellan. På det lokala planet kan man emellertid mycket väl koncentrera den dokumentariska inriktningen på mindre avsnitt.
5. Den dokumentariska verksamheten bör offentliggöras, t. ex. i form av utställningar och publikationer. Medel för sådan verksamhet bör kunna sökas.

Kulturrådet har vidare den 28 maj 1980 genomfört en konferens med rubriken Invandrarna och kulturlivet. Syftet med denna konferens, vilken anordnades i Södertälje, var bl. a. att diskutera olika invandrargruppers behov och önskemål när det gäller de kulturfrågor som kulturrådet har ansvar för. Avsikten är att de önskemål och synpunkter som kom fram vid konferensen skall ligga till grund för ett handlingsprogram för rådets framtida verksamhet på detta område.

Utskottet

Motionärerna har enligt utskottets uppfattning på mycket goda grunder fäst uppmärksamheten på invandrarnas kulturella situation. I ett läge då många främmande kulturer möter den svenska är kännedom om och förståelse för de olika invandrargruppernas kulturella bakgrund av stor betydelse för den framtida utvecklingen. Det är också från rent kulturhistorisk synpunkt angeläget att dokument och föremål som belyser invandringen till Sverige bevaras.

I motionen har pekats på åtskilliga arbetsuppgifter som utskottet mot bakgrund av det nyss anförda anser mycket väsentliga. Utskottet har emellertid inte blivit övertygat om lämpligheten av att inrätta ett särskilt arkiv för invandrarkultur. Då frågan om ett dylikt arkiv hösten 1975 behandlades av riksdagen avstyrkte utskottet att ett särskilt arkiv inrättades men förklarade sig samtidigt anse det behövligt med åtgärder till stöd för inventering, insamling och vård av material till belysning av invandrarnas kultursituation. Utskottet utgick från att riksarkivet och kulturrådet skulle ta initiativ i syfte att stödja och stimulera invandrargrupperna i deras arbete härmed. Utskottet har i denna fråga samma uppfattning som 1975 och vill betona både det ansvar som vilar på svenska myndigheter och vikten av samarbete med invandrarnas egna organisationer. Som framgått av det föregående har både riksarkivet och kulturrådet sin uppmärksamhet riktad på invandrargruppernas kultursituation.

Under åberopande av det anförda avstyrker utskottet motion 1979/80:1235.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1979/80:1235.

Stockholm den 21 oktober 1980

På kulturutskottets vägnar
KARL-ERIC NORRBY

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Karl-Eric Norrby (c), Tore Nilsson (m), Åke Green (s), Kerstin Anér (fp), Tyra Johansson (s), Ingrid Diesen (m), Olle Eriksson (c), Hans Alsén (s), Lars Ahlmark (m), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Bertil Hansson (fp), Ing-Marie Hansson (s) och Maja Bäckström (s).

GOTAB 65711 Stockholm 1980